EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2020 06 02
COM(2020) 217 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Turto susigrąžinimas ir konfiskavimas:

užtikrinti, kad nusikaltimai neapsimokėtų

Turinys

1. ĮVADAS 2

1.1. Direktyvos 2014/42/ES tikslai ir pagrindiniai elementai 2

1.2. ES teisinė sistema, susijusi su neteisėtai įgyto turto atsekimu, nustatymu, įšaldymu ir konfiskavimu 3

1.3. Ataskaitos paskirtis ir struktūra, informacijos rinkimas ir metodika 4

2. DIREKTYVOS ĮGYVENDINIMO VERTINIMAS 5

2.1. Bendras vertinimas ir Direktyvos poveikis nacionalinėms turto susigrąžinimo sistemoms 5

2.2. Konkretus perkėlimo priemonių vertinimas valstybėse narėse 6

2.2.1. Terminų apibrėžtys (2 straipsnis) 6

2.2.2. Taikymo sritis (3 straipsnis) 6

2.2.3. Konfiskavimas (4 straipsnis) 7

2.2.4. Išplėstinis konfiskavimas (5 straipsnis) 8

2.2.5. Konfiskavimas iš trečiųjų asmenų (6 straipsnis) 9

2.2.6. Įšaldymas (7 straipsnis) 10

2.2.7. Garantijos (8 straipsnis) 11

2.2.8. Veiksmingas konfiskavimas ir vykdymas (9 straipsnis) 12

2.2.9. Įšaldyto ir konfiskuoto turto administravimas (10 straipsnis) 13

2.2.10. Statistiniai duomenys (11 straipsnis) 13

3. ĮVERTINIMAS, AR ĮMANOMA IR AR NAUDINGA NUSTATYTI PAPILDOMAS BENDRAS KONFISKAVIMO BE APKALTINAMOJO NUOSPRENDŽIO TAISYKLES 14

4. NETEISĖTU BŪDU ĮGYTO TURTO NUSTATYMAS IR ATSEKIMAS 16

5. TARPTAUTINIS LYGMUO IR TURTO SUSIGRĄŽINIMAS 17

6. IŠVADOS IR TOLESNI VEIKSMAI 18

1. ĮVADAS

1.1. Direktyvos 2014/42/ES tikslai ir pagrindiniai elementai

Organizuotas nusikalstamumas yra viena iš didžiausių grėsmių Europos Sąjungos saugumui. Europolo duomenimis, šiuo metu Europoje tiriama daugiau kaip 5 000 organizuotų nusikalstamų grupių[1]. Organizuoto nusikalstamumo varomoji jėga yra pelnas, o iš su juo susijusios neteisėtos veiklos gaunamas pelnas yra didžiulis: apytikriai vertinama, kad šiuo metu pajamos iš organizuotų nusikaltimų Europos Sąjungoje sudaro apie 110 mlrd. EUR per metus[2].

Apytikriais Europolo vertinimais, Europos Sąjungoje įšaldoma tik maždaug 2 proc. pajamų iš nusikaltimų, o konfiskuojama – 1 proc. Taip organizuotoms nusikalstamoms grupėms sudaromos sąlygos investuoti į savo nusikalstamos veiklos plėtrą ir įsiskverbti į teisėtą ekonomiką[3]. Apytikriais Europolo vertinimais, 0,7–1,28 proc. ES metinio BVP siejama su įtartina finansine veikla[4].

Pajamų iš nusikaltimų konfiskavimas yra būtinas kovos su sunkiu ir organizuotu nusikalstamumu elementas, nes jį taikant iš nusikaltėlių atimama finansinė nauda ir užtikrinama, kad nusikaltimai neapsimokėtų.

Turto susigrąžinimo procesas apima kelis etapus:

- neteisėtai įgyto turto **nustatymą ir atsekimą**;
- **turto įšaldymą ir areštą** siekiant jį vėliau galimai konfiskuoti;
- **įšaldyto ir areštuoto turto valdymą** siekiant išsaugoti jo vertę;
- neteisėtai įgyto turto **konfiskavimą**;
- **disponavimą konfiskuotu turtu**, įskaitant panaudojimą visuomeniniais arba socialiniais tikslais.

2014 m. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė Direktyvą 2014/42/ES (toliau – Direktyva), kuria nustatomos minimalios nusikalstamu būdu įgyto turto įšaldymo, valdymo ir konfiskavimo taisyklės. Direktyvoje buvo įtvirtintos:

- nuostatos dėl **konfiskavimo be apkaltinamojo nuosprendžio** (bent jau tuo atveju, jei kaltinamasis ar įtariamasis slapstosi arba serga);

---

1 https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment-2017

2 *Transcrime, From illegal markets to legitimate businesses: the portfolio of organised crime in Europe, 2015*, pateikta adresu http://www.transcrime.it/wp-content/uploads/2015/03/OCP-Full-Report.pdf

3 Europolas, *Does crime still pay? Criminal Asset Recovery in the EU – Survey of statistical information 2010-2014, 2016*, pateikta adresu https://www.europol.europa.eu/publications-documents/does-crime-still-pay

4 Europolas, *From suspicion to action – Converting financial intelligence into greater operational impact, 2017*, pateikta adresu https://www.europol.europa.eu/publications-documents/suspicion-to-action-converting-financial-intelligence-greater-operational-impact

- nuostatos dėl **išplėstinio konfiskavimo už konkrečiame sąraše nurodytas nusikalstamas veikas**;

- nuostatos dėl **konfiskavimo iš trečiųjų asmenų**;

- aiškesnės nuostatos dėl **turto įšaldymo, įskaitant skubų įšaldymą, siekiant vėliau turtą konfiskuoti**;

- **griežtos apsaugos priemonės**, kuriomis užtikrinama, kad būtų apgintos asmenų, kuriems įšaldymo arba konfiskavimo procesas daro poveikį, teisės;

- teisės normos, kuriomis sudaromos sąlygos **nustatyti ir atsekti turtą net ir po galutinio apkaltinamojo nuosprendžio**, siekiant užtikrinti veiksmingą nutarimo konfiskuoti vykdymą;

- nuostatos dėl **įšaldyto ir konfiskuoto turto administravimo**;

- nuostatos, kuriomis iš valstybių narių reikalaujama **rinkti ir saugoti išsamius statistinius įšaldymo ir konfiskavimo duomenis**.

Atitinkamai pagal Europos Sąjungos sutarties 21 ir 22 protokolus Jungtinė Karalystė ir Danija nedalyvavo priimant Direktyvą, todėl ji nėra joms privaloma ar taikoma. Airija pasinaudojo savo teise dalyvauti priimant ir taikant Direktyvą.

Kaip nustatyta Direktyvos 12 straipsnyje, valstybės narės Direktyvos nuostatas į nacionalinę teisę turėjo perkelti iki 2016 m. spalio 4 d.

1.2. ES teisinė sistema, susijusi su neteisėtai įgyto turto atsekimu, nustatymu, įšaldymu ir konfiskavimu

Kartu su Direktyva 2014/42/ES Reglamentas (ES) 2018/1805 dėl nutarimų įšaldyti ir nutarimų konfiskuoti turtą tarpusavio pripažinimo[5] yra dar vienas svarbus orientyras turto susigrąžinimo srityje. Reglamentu siekiama sudaryti geresnes sąlygas tarpvalstybiniu mastu susigrąžinti turtą ir užtikrinti, kad nusikalstamu būdu įgytą turtą įšaldyti ir konfiskuoti visoje Europos Sąjungoje būtų greičiau ir paprasčiau. Reglamentas bus taikomas visiems baudžiamosiose bylose priimtiems nutarimams įšaldyti ir nutarimams konfiskuoti turtą, taigi apims konfiskavimą ir pagal apkaltinamąjį nuosprendį, ir be apkaltinamojo nuosprendžio[6].

Galimybė įšaldyti ir konfiskuoti turtą tiesiogiai priklauso nuo gebėjimo veiksmingai jį atsekti ir nustatyti. Tarybos sprendimu 2007/845/TVR7 valstybės narės įpareigojamos įsteigti arba paskirti nacionalines turto susigrąžinimo tarnybas, kad būtų galima užtikrinti kuo greitesnį neteisėtu būdu įgyto turto atsekimą ES mastu.

5 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1805 dėl nutarimų įšaldyti ir nutarimų konfiskuoti turtą tarpusavio pripažinimo, OL L 303, 2018 11 28, p. 1–38.

6 Jis bus taikomas nuo 2020 m. gruodžio 19 d.

7 2007 m. gruodžio 6 d. Tarybos sprendimas 2007/845/TVR dėl valstybių narių turto susigrąžinimo tarnybų bendradarbiavimo nusikalstamu būdu įgytų pajamų bei kito susijusio turto paieškos ir nustatymo srityje, OL L 332, 2007 12 18, p. 103–105.

Taip pat ES lygmeniu imtasi priemonių siekiant užtikrinti galimybes greičiau gauti informaciją. Per praėjusius tris dešimtmečius Europos Sąjunga parengė patikimą kovos su pinigų plovimu sistemą, pagal kurią taip pat kuriami juridinių subjektų ir struktūrų tikrosios nuosavybės registrai ir centriniai bankų sąskaitų registrai[8]. Direktyva (ES) 2019/1153 dėl finansinės informacijos naudojimo teisėsaugos institucijoms ir turto susigrąžinimo tarnyboms suteikiama tiesioginė galimybė gauti informaciją apie bankų sąskaitas siekiant kovoti su sunkiais nusikaltimais[9].

1.3. Ataskaitos paskirtis ir struktūra, informacijos rinkimas ir metodika

Pagal Direktyvos 13 straipsnį šios ataskaitos 2 skirsnyje įvertinamas Direktyvos įgyvendinimas. 2.1 poskirsnyje pateikiamas bendras vertinimas ir nurodomos valstybių narių priimtos priemonės Direktyvos nuostatoms į nacionalinę teisę perkelti. 2.2 poskirsnyje įvertinama kiekviena Direktyvos nuostata. Visoje ataskaitoje išdėstytais pavyzdžiais skaitytojui pateikiama apžvalga, kaip Direktyva buvo perkelta į nacionalinę teisę visoje ES. Šioje ataskaitoje pateikta analizė grindžiama informacija, kurią valstybės narės pateikė iki 2019 m. gruodžio 1 d.

Ataskaitoje taip pat atsižvelgiama į 2019 m. priimtą Komisijos tarnybų darbinį dokumentą dėl konfiskavimo be apkaltinamojo nuosprendžio Europos Sąjungoje analizės[10]. 3 skirsnyje oficialiai atsakoma į Europos Parlamento ir Tarybos prašymą įvertinti, ar būtų įmanoma ir kaip būtų naudinga nustatyti papildomas bendras iš nusikalstamos veiklos gauto turto konfiskavimo taisykles, kai konkretus asmuo arba asmenys už šią veiklą nėra nuteisti[11].

Šios ataskaitos 4 skirsnyje nagrinėjamas pagal Tarybos sprendimą 2007/845/TVR įsteigtų turto susigrąžinimo tarnybų darbas ir joms kylančios problemos atliekant kasdienes užduotis.

Nusikaltėliai savo neteisėtai įgytą turtą perkelia ir išskaido keliose jurisdikcijose ir kompetentingoms institucijoms tampa sunku šį turtą atsekti, įšaldyti ir konfiskuoti. Todėl, siekiant veiksmingai susigrąžinti nusikalstamu būdu įgytą turtą, itin svarbus tarptautinis bendradarbiavimas. 5 skirsnyje pateikiama turto susigrąžinimo srityje aktualių tarptautinių priemonių apžvalga.

Ši ataskaita nedaro poveikio tolesnėms teisėkūros arba su teisėkūra nesusijusioms tendencijoms ES valstybėse narėse. Komisija toliau stebės, ar nacionalinėmis priemonėmis laikomasi atitinkamų Direktyvos nuostatų. Prireikus Komisija naudosis Sutartyse numatytais vykdymo užtikrinimo įgaliojimais ir pradės pažeidimo nagrinėjimo procedūras.

8 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/843, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos ir iš dalies keičiamos direktyvos 2009/138/EB ir 2013/36/ES, OL L 156, 2018 6 19, p. 43–74.

9 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1153, kuria nustatomos taisyklės dėl paprastesnio finansinės ir kitos informacijos naudojimo tam tikrų nusikalstamų veikų prevencijos, nustatymo, tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo už jas tikslais ir kuria panaikinamas Tarybos sprendimas 2000/642/TVR, OL L 186, 2019 7 11, p. 122–137.

10 SWD(2019) 1050 *final*.

11 Tarybos dok. Nr. 7329/1/14 REV 1 ADD 1.

2. DIREKTYVOS ĮGYVENDINIMO VERTINIMAS

2.1. Bendras vertinimas ir Direktyvos poveikis nacionalinėms turto susigrąžinimo sistemoms

Iki Direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę termino – 2016 m. spalio 4 d. – apie visišką Direktyvos perkėlimą į savo nacionalinę teisinę sistemą Komisijai pranešė tik 8 valstybės narės. Todėl 2016 m. lapkričio mėn. Komisija aštuoniolikai valstybių narių (Airijai, Belgijai, Bulgarijai, Čekijai, Estijai, Graikijai, Kiprui, Kroatijai, Lenkijai, Lietuvai, Liuksemburgui, Portugalijai, Rumunijai, Slovakijai, Slovėnijai, Švedijai, Vengrijai ir Vokietijai) išsiuntė oficialius pranešimus dėl nepranešimo apie nacionalines įgyvendinimo priemones. 15 iš šių 18 valstybių narių vėliau pranešė Komisijai apie nacionalines įgyvendinimo priemones, pareikšdamos, kad perkėlimas į nacionalinę teisę yra baigtas. Patikrinusi, ar perkėlimas į nacionalinę teisę yra baigtas, Komisija nusprendė užbaigti pažeidimo nagrinėjimo procedūras šioms 15 valstybių narių. Šiuo metu tebėra nebaigtos tik trys pažeidimo nagrinėjimo procedūros dėl nepranešimo. Jos skirtos Bulgarijai, Liuksemburgui ir Rumunijai[12].

Nacionalinių įgyvendinimo priemonių analizėje Komisijai suteikiama įžvalgų, susijusių su **Direktyvos poveikiu nacionalinėms turto susigrąžinimo ir konfiskavimo sistemoms**. 24 iš 26 valstybių narių, privalančių laikytis Direktyvos, turėjo priimti naujus teisės aktus, kad perkeltų Direktyvos nuostatas į savo nacionalinę teisinę sistemą[13]. Dauguma atvejų nacionalines įgyvendinimo priemones sudarė nacionalinėje teisėje jau galiojusių nuostatų pakeitimai. Šiais **pakeitimais buvo pakeistos toliau nurodytos teisinės sąvokos**:

- **„pajamų“ ir „priemonių“ apibrėžtys** (Bulgarija, Čekija, Estija, Graikija, Kipras, Prancūzija, Suomija);
- **konfiskavimas pagal apkaltinamąjį nuosprendį** (Airija, Austrija, Estija, Graikija, Ispanija, Italija, Latvija, Lenkija, Portugalija, Suomija);
- **konfiskavimas be apkaltinamojo nuosprendžio** (Airija, Ispanija, Kipras, Latvija, Malta, Portugalija, Suomija, Švedija, Vokietija);
- **išplėstinis konfiskavimas ir nusikaltimų, už kuriuos galima taikyti išplėstinį konfiskavimą, sritis** (Airija, Belgija, Čekija, Estija, Graikija, Ispanija, Italija, Kipras, Latvija, Lenkija, Liuksemburgas, Portugalija, Švedija, Vengrija);
- **konfiskavimas iš trečiojo asmens** (Estija, Graikija, Kipras, Lenkija, Portugalija, Suomija, Vengrija);
- **įšaldymas** (Austrija, Portugalija);
- **apsaugos priemonės** (Ispanija, Prancūzija, Latvija, Portugalija);

[12] Bulgarijos, Liuksemburgo ir Rumunijos atitikties patikrinimas dar nėra iki galo atliktas, visi šioje įgyvendinimo ataskaitoje išdėstyti elementai susiję su teisės aktais, apie kuriuos šios valstybės narės jau pranešė, ir nedaro poveikio būsimiems teisėkūros pokyčiams.

[13] NL ir SI nurodė, kad jų galiojančios įšaldymo ir konfiskavimo teisės normos visiškai atitinka Direktyvą ir pakeitimų nereikia.

- **veiksmingas nutarimų konfiskuoti vykdymas** (Austrija, Latvija, Malta, Portugalija);

- **įšaldyto ir konfiskuoto turto administravimas** (Belgija, Bulgarija, Čekija, Graikija, Kipras, Kroatija, Latvija, Malta, Portugalija, Prancūzija, Rumunija, Vengrija).

2.2. Konkretus perkėlimo priemonių vertinimas valstybėse narėse

2.2.1. Terminų apibrėžtys (2 straipsnis)

2 straipsnyje apibrėžiami terminai **„pajamos“**, **„turtas“**, **„nusikaltimo priemonės“**, **„konfiskavimas“**, **„įšaldymas“** ir **„nusikalstama veika“**.

Šios apibrėžtys tam tikrose valstybėse narėse nėra tiesiogiai perkeltos, tačiau sąvokos yra įtraukos į nacionalinės teisės aktus, kuriais reglamentuojamas įšaldymas ir konfiskavimas.

Graikijos ir Kipro perkėlimo teisės aktuose įtvirtintos visų šių terminų apibrėžtys. Terminas „pajamos“ apibrėžtas Airijoje, Bulgarijoje, Čekijoje, Estijoje, Kroatijoje, Maltoje, Portugalijoje, Suomijoje ir Švedijoje. „Turtas“ konkrečiai apibrėžtas Airijoje, Bulgarijoje, Čekijoje, Estijoje, Kroatijoje, Latvijoje, Maltoje, Portugalijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje ir Vengrijoje. Terminas „nusikaltimo priemonės“ apibrėžtas Čekijoje, Maltoje ir Portugalijoje. Terminas „konfiskavimas“ apibrėžtas Bulgarijoje, Latvijoje ir Lietuvoje. „Įšaldymas“ apibrėžtas Austrijoje, Nyderlanduose ir Vengrijoje.

2.2.2. Taikymo sritis (3 straipsnis)

3 straipsnyje išdėstyta Direktyvos **taikymo sritis nustatant nusikalstamas veikas, už kurias galima taikyti įšaldymą ir konfiskavimą**. 3 straipsnyje pateiktos tiesioginės kryžminės nuorodos į kitas ES teisines priemones (a–k punktai) ir jomis reglamentuojamas nusikalstamas veikas.

Kitų teisinių priemonių nuostatose taip pat numatyta įšaldyti ir konfiskuoti nusikaltimų priemones ir pajamas. Pavyzdžiui, Direktyvos (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis[14] 10 straipsnyje konkrečiai nurodyta, kad pagal šią direktyvą kriminalizuojamų nusikalstamų veikų priemones ir pajamas iš šių nusikalstamų veikų būtų galima įšaldyti ir konfiskuoti[15].

Dauguma valstybių narių (Austrija, Belgija, Čekija, Italija, Kipras, Kroatija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Liuksemburgas, Nyderlandai, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Suomija, Švedija, Vengrija, Vokietija) įšaldymą ir konfiskavimą taiko už visus nusikaltimus. Malta ir Prancūzija leido juos taikyti už visas nusikalstamas veikas, už kurias skiriama bent 1 metų laisvės atėmimo bausmė. Bulgarija, Estija, Graikija ir Ispanija įšaldymą ir konfiskavimą leido taikyti už visus tyčinius nusikaltimus. Slovakijoje juos leista taikyti už visas nusikalstamas veikas, ypač tada, kai nusikaltėliui

[14] 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis, OL L 198, 2017 7 28, p. 29–41.

[15] Nusikalstamų veikų, kurioms taikoma direktyva, sritis nurodyta šios ataskaitos priede.

skiriama laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė arba reali laisvės atėmimo bausmė už sunkų nusikaltimą. Airijoje įšaldyti ir konfiskuoti turtą galima už tam tikrame sąraše nurodytas nusikalstamas veikas.

2.2.3. Konfiskavimas (4 straipsnis)

2.2.3.1. Konfiskavimas pagal apkaltinamąjį nuosprendį (4 straipsnio 1 dalis)

4 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės **užtikrintų galimybę pagal galutinį apkaltinamąjį nuosprendį už nusikalstamą veiką konfiskuoti nusikaltimo priemones ir pajamas arba turtą, kurio vertė atitinka tokias nusikaltimo priemones arba pajamas**. Toks **galutinis apkaltinamasis nuosprendis taip pat gali būti priimtas pritaikius *in absentia*** procedūrą.

Visos valstybės narės užtikrino galimybes pagal galutinį apkaltinamąjį nuosprendį konfiskuoti nusikaltimo priemones ir pajamas.

Turto, kurio vertė atitinka tokias nusikaltimo priemones ir pajamas, konfiskavimo klausimu daugumos valstybių narių (Austrijos, Belgijos, Bulgarijos, Čekijos, Graikijos, Ispanijos, Italijos, Kipro, Latvijos, Lenkijos, Liuksemburgo, Maltos, Portugalijos, Prancūzijos, Slovakijos, Slovėnijos, Suomijos, Švedijos, Vengrijos) nacionalinėje teisėje numatyta galimybė konfiskuoti kitą turtą, kurio vertė atitinka nusikaltimo priemones ir pajamas. Keliose valstybėse narėse (Airijoje, Estijoje, Kroatijoje, Lietuvoje, Nyderlanduose, Vokietijoje) įmanoma nurodyti nuteistajam sumokėti tam tikrą pinigų sumą, atitinkančią konfiskuotino turto vertę.

2.2.3.2. Konfiskavimas be apkaltinamojo nuosprendžio (4 straipsnio 2 dalis)

Jeigu konfiskavimas pagal galutinį apkaltinamąjį nuosprendį, remiantis 4 straipsnio 1 dalimi, nėra įmanomas, valstybės narės turi **sudaryti sąlygas nusikaltimo priemones ir pajamas konfiskuoti bent jau tada, kai pradėto baudžiamojo proceso nebuvo galima užbaigti dėl įtariamojo ar kaltinamojo ligos arba slapstymosi**.

Belgijoje, Estijoje, Nyderlanduose ir Slovakijoje taikomas bylų nagrinėjimas *in absentia* yra pakankamas, kad 4 straipsnio 2 dalies reikalavimas būtų įvykdytas.

Austrijoje ir Maltoje konfiskavimas be apkaltinamojo nuosprendžio įmanomas ligos ir slapstymosi atvejais. Daugumos valstybių narių (Airijos, Bulgarijos, Čekijos, Ispanijos, Italijos, Kipro, Kroatijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Liuksemburgo, Portugalijos, Prancūzijos, Slovėnijos, Suomijos, Vengrijos, Vokietijos) nacionalinė teisė pranoksta Direktyvos nuostatas.

Kroatijoje konfiskavimą leidžiama taikyti, kai: i) kaltinamasis yra visam laikui nepakaltinamas arba neprieinamas valdžios institucijoms ir ii) turto vertė viršija 60 000 HRK (šio dokumento rengimo metu apie 8 000 EUR). Bulgarija ir Slovėnija sukūrė procedūras, kuriomis sudarytos sąlygos konfiskuoti turtą civilinio proceso tvarka, kai asmuo kaltinamas tam tikromis teisės aktuose nustatytomis nusikalstamomis veikomis. Abiejose valstybėse narėse šio tipo konfiskavimas nepriklauso nuo apkaltinamojo nuosprendžio.

Rumunijos nacionalinėje teisėje numatyta iš valstybines pareigas einančių asmenų konfiskuoti daiktus, kurių teisėtos kilmės negalima paaiškinti. Teismo procesas taip pat gali būti vykdomas *in absentia*, kai kaltinamasis pasislėpė arba pakeitė gyvenamąją vietą.

Švedijos perkėlimo teisės aktuose įtvirtintas konfiskavimas, kai kaltinamojo ar įtariamojo neįmanoma nuteisti dėl „nuolatinės kliūties“ (pvz., nusikaltėlio mirties arba senaties termino pabaigos). Graikijos kovos su pinigų plovimu teisės aktuose užtikrinta galimybė konfiskuoti pajamas iš nusikaltimų, jeigu nusikaltėlis mirė arba jeigu baudžiamasis procesas buvo nutrauktas arba buvo paskelbtas neleistinu.

2.2.4. Išplėstinis konfiskavimas (5 straipsnis)

2.2.4.1. Išplėstinis konfiskavimas (5 straipsnio 1 dalis)

5 straipsnyje įtvirtintos nuostatos dėl išplėstinio konfiskavimo, **kuriomis reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų galimybes konfiskuoti nuteistajam priklausantį turtą, kai: i) nusikaltimas gali duoti ekonominės naudos; ir ii) remiantis bylos aplinkybėmis, turtas įgytas iš nusikalstamos veikos**.

Iš analizės darytina išvada, kad valstybėse narėse taikomi skirtingi įrodymų standartai[16]. Austrijoje išplėstinis konfiskavimas leidžiamas tik tuo atveju, jeigu „pagrįsta daryti prielaidą“, kad turtas gautas iš neteisėtos veiklos. Estijoje, Kipre ir Nyderlanduose teismas gali „preziumuoti“, kad turtas gautas iš neteisėtos veiklos. Čekijoje, norint taikyti išplėstinį konfiskavimą, teismas turi „manyti“, kad dalis turto gauta iš nusikalstamos veiklos. Ispanijoje teismas turi „remdamasis pagrįstais objektyviais įrodymais, nuspręsti“, kad turtas įgytas iš neteisėtos veiklos. Latvijoje, Lietuvoje ir Maltoje teismai turi „būti pagrįstai įsitikinę“, kad turtas gautas iš neteisėtos veiklos. Belgijoje turi būti „rimtų ir konkrečių ženklų“, kad naudą lemia nusikalstama veika. Švedijoje teismas turi manyti, jog „tikimybė, kad pajamos gautos iš nusikalstamos veiklos, yra akivaizdžiai didesnė negu tikimybė, kad taip nėra“. Rumunijoje teismas turi būti „įsitikinęs“, kad turtas yra gautas iš nusikalstamos veiklos.

Daugumos valstybių narių (Airijos, Belgijos, Bulgarijos, Čekijos, Estijos, Ispanijos, Italijos, Kipro, Kroatijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Liuksemburgo, Maltos, Portugalijos, Rumunijos, Vengrijos, Vokietijos) perkėlimo teisės aktuose išdėstyti kriterijai, kaip padėti nacionaliniam teismui nustatyti, ar atitinkamas turtas gautas iš neteisėtos veiklos (pvz., ar teisėtos atitinkamo asmens pajamos yra neproporcingos jo turto vertei arba jo finansinei padėčiai ir gyvenimo būdui). Keliose valstybėse narėse išplėstinis konfiskavimas neįmanomas, jeigu turto vertė yra mažesnė už tam tikrą ribą, pavyzdžiui, mažesnė negu 12 500 EUR Lietuvoje ir mažesnė negu 200 000 PLN (šio dokumento rengimo metu apie 47 000 EUR) Lenkijoje. Bulgarijoje ir Slovėnijoje teisėtos įtariamojo arba kaltinamojo pajamos turi būti neproporcingos jo turtui ir ši disproporcija turi siekti atitinkamai bent 150 000 BGN (šio dokumento rengimo metu apie 76 700 EUR) ir 50 000 EUR. Įtariamojo teisėtų pajamų ir jo turto disproporcijos buvimo taip pat reikalaujama pagal Slovakijos teisę ir ši disproporcija turi būti bent 1 500 kartų didesnė už šalies minimalų darbo užmokestį.

[16] Įvairių nacionalinių standartų formuluotes reikia lyginti atsargiai, nes šalių viduje jos skirtingai aiškinamos.

Kai kurios valstybės narės yra nustačiusios laikotarpius, kuriais įgytas turtas gali būti laikomas gautu iš nusikalstamos veiklos (pvz., 5 metai iki apkaltinamojo nuosprendžio Belgijoje, Portugalijoje, Rumunijoje ir Vengrijoje; 6 metai iki apkaltinamojo nuosprendžio Airijoje ir Kipre; 10 metų iki apkaltinamojo nuosprendžio Bulgarijoje; 5 metai iki nusikalstamos veikos padarymo Čekijoje, Lenkijoje ir Lietuvoje ir 6 metai iki nusikalstamos veikos padarymo Nyderlanduose).

Bulgarija ir Slovėnija šią nuostatą perkėlė priimdamos teisės aktus, kuriais reglamentuojamas civilinis konfiskavimas, ir pagal juos galima konfiskuoti dėl nusikalstamos veikos nenuteisto asmens turtą.

2.2.4.2. Nusikalstamų veikų, už kurias turi būti užtikrinta galimybė taikyti išplėstinį konfiskavimą, sritis (5 straipsnio 2 dalis)

5 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad **išplėstinį konfiskavimą turi būti leidžiama taikyti *bent jau* už tam tikras konkrečiai išvardytas nusikalstamas veikas**[17] ir **už tokias Direktyvos 3 straipsnyje nurodytas nusikalstamas veikas, už kurias (pagal ES teisinę priemonę arba pagal nacionalinę teisę) baudžiama bent 4 metų maksimalia laisvės atėmimo bausme**.

Dauguma valstybių narių (Airija, Austrija, Belgija, Bulgarija, Čekija, Estija, Graikija, Ispanija, Kroatija, Portugalija, Slovėnija, Suomija, Švedija, Vengrija) parengė konkrečius nusikalstamų veikų, už kurias galima taikyti išplėstinį konfiskavimą, sąrašus. Be to, tam tikrose valstybėse narėse išplėstinį konfiskavimą taip pat leidžiama taikyti už visas nusikalstamas veikas, už kurias baudžiama bent 3 metų arba ilgesne laisvės atėmimo bausme (Austrija) arba bent 4 metų arba ilgesne laisvės atėmimo bausme (Čekija, Suomija, Švedija). Italijoje, Kipre, Lietuvoje ir Vokietijoje išplėstinį konfiskavimą galima taikyti už kiekvieną nusikalstamą veiką. Maltoje išplėstinį konfiskavimą galima taikyti už bet kurį nusikaltimą, už kurį baudžiama ilgesne nei 1 metų laisvės atėmimo bausme. Prancūzijoje išplėstinį konfiskavimą leidžiama taikyti už nusikaltimus, už kuriuos baudžiama bent 5 metų arba ilgesne laisvės atėmimo bausme. Airijoje, Liuksemburge ir Rumunijoje išplėstinį konfiskavimą galima taikyti už visas nusikalstamas veikas, už kurias baudžiama 4 metų arba ilgesne laisvės atėmimo bausme. Keleto valstybių narių (Latvijos, Lenkijos, Liuksemburgo, Nyderlandų, Prancūzijos, Rumunijos, Suomijos) perkėlimo teisės aktuose nustatyta sąlyga, kad nusikalstama veika turi duoti finansinės naudos. Dauguma atvejų išplėstinį konfiskavimą iš esmės leidžiama taikyti už 5 straipsnio 2 dalyje nurodytas nusikalstamas veikas.

2.2.5. Konfiskavimas iš trečiųjų asmenų (6 straipsnis)

6 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės **užtikrintų galimybes konfiskuoti įtariamojo arba kaltinamojo trečiajam asmeniui perduotas arba tiesiogiai trečiojo asmens iš įtariamojo arba kaltinamojo įgytas pajamas iš nusikaltimų**. Pagal 6 straipsnį konfiskuoti turtą iš trečiojo asmens turėtų būti leidžiama bent jau tais atvejais, kai trečiasis asmuo žinojo arba turėjo žinoti, kad perdavimo arba įsigijimo tikslas buvo išvengti konfiskavimo.

[17] 5 straipsnio 2 dalies turinys pateiktas šios ataskaitos priede.

Austrija, Belgija, Slovakija ir Vengrija remiasi bendrosiomis konfiskavimo taisyklėmis, kuriomis orientuojamasi į neteisėtą daikto kilmę ir užtikrinama galimybė jį konfiskuoti neatsižvelgiant į tai, ar jis priklauso įtariamajam arba kaltinamajam, ar trečiajam asmeniui. Likusios valstybės narės priėmė specialias konfiskavimo iš trečiųjų asmenų reglamentavimo nuostatas.

„Sąmoningumo“ reikalavimas – kad trečiasis asmuo „žinojo arba turėjo žinoti, kad perdavimo arba įsigijimo tikslas buvo išvengti konfiskavimo“ – įtvirtintas daugumos valstybių narių (Airijos, Bulgarijos, Čekijos, Estijos, Graikijos, Ispanijos, Kipro, Lenkijos, Lietuvos, Maltos, Nyderlandų, Portugalijos, Slovėnijos, Suomijos, Švedijos, Vokietijos) perkėlimo teisės aktuose. Latvijos, Liuksemburgo ir Prancūzijos perkėlimo teisės aktuose nurodytas turto, kuriuo nuteistasis gali disponuoti, konfiskavimas. Italijos teisės aktuose leidžiama konfiskuoti daiktus / naudą, kuriuos nuteistasis valdo „per fizinį ar juridinį asmenį“. Kroatijos teisės aktuose nurodytas „asmeniui perduoto arba nesąžiningai įgyto“ neteisėtos kilmės turto konfiskavimas.

6 straipsnyje nurodyta tik galimybė konfiskuoti „pajamas <...>, kuriuos <...> tiesiogiai arba netiesiogiai perdavė tretiesiems asmenims arba kuriuos tretieji asmenys įsigijo <...>“. Nepaisant to, kai kurių valstybių narių (Airijos, Austrijos, Čekijos, Estijos, Graikijos, Kipro, Lietuvos, Liuksemburgo, Nyderlandų, Portugalijos, Prancūzijos, Vokietijos) perkėlimo teisės aktuose taip pat leidžiama konfiskuoti trečiajam asmeniui perduotas arba jo įgytas nusikaltimo priemones.

Rumunijos nacionalinėje teisėje numatytas turto konfiskavimas iš šeimos narių ir juridinių subjektų. Bulgarijoje ši nuostata perkelta civilinio konfiskavimo įstatymu, taikytinu konkrečiam nusikalstamų veikų sąrašui.

6 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad neturėtų būti daroma poveikio *bona fide* trečiųjų asmenų teisėms. Beveik visų valstybių narių perkėlimo teisės aktuose laikomasi šios Direktyvos nuostatos ir užtikrinama, kad būtų išsaugotos *bona fide* trečiųjų asmenų teisės.

2.2.6. Įšaldymas (7 straipsnis)

7 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi **reikiamų priemonių, kad būtų sudaryta galimybė įšaldyti turtą siekiant jį prireikus vėliau konfiskuoti**. Minėtoje dalyje taip pat numatyta **skubiai įšaldyti turtą siekiant užtikrinti, kad jis nesumažėtų (t. y. užtikrinti, kad jis nebūtų parduotas, perduotas, išleistas ar iššvaistytas)**.

Galimybė įšaldyti turtą siekiant jį vėliau konfiskuoti užtikrinta visose valstybėse narėse. Airija, Čekija, Estija, Italija, Latvija, Lenkija, Liuksemburgas, Portugalija, Slovakija, Švedija, Vengrija ir Vokietija suteikė savo baudžiamojo persekiojimo ir teisėsaugos institucijoms įgaliojimus imtis skubių veiksmų ir įšaldyti turtą dar negavus teismo leidimo. Galima laikyti, kad Austrijoje, Belgijoje, Bulgarijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Kipre, Lietuvoje, Maltoje, Nyderlanduose, Rumunijoje, Slovėnijoje ir Vengrijoje perkėlimo teisės aktų formuluotėmis perteikiamas laikinųjų apsaugos priemonių „skubus“ pobūdis.

7 straipsnio 2 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų galimybes įšaldyti **trečiojo asmens turtą, siekiant jį vėliau konfiskuoti**. Tai įmanoma visose valstybėse narėse.

2.2.7. Garantijos (8 straipsnis)

Direktyva daro poveikį ne tik įtariamųjų ar kaltinamųjų teisėms, bet ir trečiųjų asmenų, kurių atžvilgiu nevykdomas baudžiamasis persekiojimas, teisėms. 8 straipsnyje nustatytos konkrečios garantijos ir teisių gynimo priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti, kad būtų išsaugotos asmenų, kuriems daro poveikį įšaldymo ir (arba) konfiskavimo priemonės, pagrindinės teisės.

8 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad, **siekiant išsaugoti asmenų, kuriems daro poveikį įšaldymo ar konfiskavimo priemonės, teises, jie turėtų teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą.** Nė vienos valstybės narės nacionalinėse įgyvendinimo priemonėse šios nuostatos formuluotė nėra įtvirtinta. Šį Direktyvos reikalavimą valstybės narės įgyvendino visų pirma savo baudžiamojo proceso kodeksų priemonėmis.

8 straipsnio 2 dalyje reikalaujama, **kad apie nutarimą įšaldyti turtą atitinkamam asmeniui būtų motyvuotai pranešta kuo greičiau po to nutarimo įvykdymo**. Kai tai būtina siekiant išvengti trukdymo baudžiamajam tyrimui, kompetentingos valdžios institucijos apie sprendimą įšaldyti turtą gali pranešti ir vėliau.

Daugumos valstybių narių nacionalinėse įgyvendinimo priemonėse nurodoma, kad nutarimai įšaldyti turtą pagrindžiami ir apie juos pranešama atitinkamam asmeniui. Vienoje valstybėje narėje neaišku, ar apie nutarimą individualiai pranešama atitinkamam asmeniui, nes nacionalinėse įgyvendinimo priemonėse numatyta, kad apie nutarimą įšaldyti turtą pranešama Vyriausybės leidinyje. Tai, kad apie nutarimą turi būti pranešama skubiai, nurodyta pusės valstybių narių (Austrijos, Belgijos, Čekijos, Estijos, Graikijos, Kroatijos, Lenkijos, Lietuvos, Liuksemburgo, Prancūzijos, Slovėnijos, Suomijos, Švedijos) teisės aktuose. Daugumos valstybių narių (Airijos, Austrijos, Belgijos, Čekijos, Estijos, Ispanijos, Kroatijos, Italijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Portugalijos, Prancūzijos, Rumunijos, Slovakijos, Suomijos, Vengrijos) teisės aktuose konkrečiai užtikrinta galimybė apie nutarimą įšaldyti turtą pranešti vėliau, kad nebūtų pakenkta vykdomam tyrimui.

8 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad **nutarimas įšaldyti turtą turi galioti tik tol, kol tai būtina turtui išsaugoti siekiant jį prireikus konfiskuoti**. Beveik visos valstybės narės užtikrino, kad nutarimas įšaldyti turtą liktų galioti tik tol, kol būtina.

8 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad **atitinkamas asmuo nutarimą įšaldyti turtą gali apskųsti teisme**. Šį įpareigojimą dauguma valstybių narių perkėlė bendrosiomis baudžiamojo proceso normomis.

8 straipsnio 5 dalyje reikalaujama, kad **įšaldytas turtas, kuris vėliau nekonfiskuojamas, nedelsiant būtų grąžinamas atitinkamam asmeniui**. Šis reikalavimas konkrečiai įtvirtintas daugumos valstybių narių (Belgijos, Čekijos, Estijos, Graikijos, Italijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Nyderlandų, Portugalijos, Prancūzijos, Rumunijos, Slovakijos, Slovėnijos, Švedijos, Vengrijos) nacionalinėmis įgyvendinimo priemonėmis.

8 straipsnio 6 dalyje reikalaujama, kad **nutarimas konfiskuoti turtą būtų pagrįstas ir apie jį būtų pranešta atitinkamam asmeniui**. **Atitinkamam asmeniui turi būti suteikta galimybė nutarimą konfiskuoti turtą užginčyti teisme**. Šį įpareigojimą dauguma valstybių narių perkėlė bendrosiomis baudžiamojo proceso normomis.

8 straipsnio 7 dalyje numatyta, kad **asmenys, kurių turtui taikomas nutarimas konfiskuoti, viso konfiskavimo proceso metu turi teisę naudotis advokato paslaugomis**. Visos valstybės narės šią nuostatą perkėlė tais atvejais, kai asmuo, kurio turtui taikomas nutarimas konfiskuoti, kaltinamas nusikalstama veika. Tačiau padėtis ne tokia aiški dėl kitų asmenų, kurių turtui taikomas nutarimas konfiskuoti.

Pagal **8 straipsnio 8 dalį 5 straipsnyje nurodytame procese atitinkamam asmeniui suteikiama galimybė užginčyti bylos aplinkybes, įskaitant konkrečius faktus ir turimus įrodymus, kuriais remiantis atitinkamas turtas laikomas iš nusikalstamos veikos įgytu turtu**. Šį įpareigojimą dauguma valstybių narių perkėlė bendrosiomis baudžiamojo proceso normomis.

8 straipsnio 9 dalyje reikalaujama, kad **tretieji asmenys turėtų teisę reikalauti savo nuosavybės teisės ar kitų turtinių teisių**. Kelių valstybių narių (Austrijos, Belgijos, Estijos, Graikijos, Kipro, Liuksemburgo, Portugalijos, Vokietijos) Baudžiamajame kodekse konkrečiai nurodytos trečiųjų asmenų teisės dalyvauti konfiskavimo procese. Kitose valstybėse narėse (Airijoje, Kroatijoje, Ispanijoje, Italijoje, Latvijoje, Maltoje, Nyderlanduose, Prancūzijoje, Rumunijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Švedijoje, Vengrijoje) šis reikalavimas perkeltas bendrosiomis baudžiamojo proceso normomis, kuriomis reglamentuojamos nuo konfiskavimo nukentėjusių „suinteresuotųjų“ arba „atitinkamų“ asmenų teisės ginti savo turtines teises. Keliose valstybėse narėse tretieji asmenys savo teises gali ginti civiliniame procese.

8 straipsnio 10 dalyje reikalaujama, kad **konfiskavimo priemone nukentėjusiesiems nebūtų užkirstas kelias reikalauti žalos atlyginimo pagal jų reikalavimus**. Daugumos valstybių narių perkėlimo teisės aktuose užtikrinama, kad konfiskavimo priemone nebūtų užkertamas kelias nukentėjusiajam reikalauti žalos atlyginimo.

2.2.8. Veiksmingas konfiskavimas ir vykdymas (9 straipsnis)

9 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės **sudarytų galimybę nustatyti ir atsekti turtą, kuris turi būti įšaldytas ir konfiskuotas, net priėmus galutinį apkaltinamąjį nuosprendį. Taip siekiama sudaryti sąlygas iki galo įvykdyti nutarimus konfiskuoti, kai iš pradžių nebuvo nustatyta turto arba buvo nustatyta nepakankamai turto ir nutarimas konfiskuoti tebėra neįvykdytas**.

Daugumos valstybių narių (Austrijos, Belgijos, Čekijos, Estijos, Graikijos, Ispanijos, Italijos, Lenkijos, Lietuvos, Maltos, Nyderlandų, Portugalijos, Prancūzijos, Slovakijos, Suomijos Švedijos, Vengrijos ir Vokietijos) nacionalinių baudžiamųjų įstatymų nuostatomis kompetentingoms institucijoms sudaromos sąlygos nustatyti ir atsekti nuteistojo turtą net ir po galutinio nuosprendžio, kad išduotas nutarimas konfiskuoti būtų iki galo įvykdytas. Latvija šiam Direktyvos reikalavimui įvykdyti priėmė naujus teisės aktus.

Estijos perkėlimo teisės aktuose reikalaujama, kad per 2 metus nuo teismo nuosprendžio įsigaliojimo būtų pradėtas finansų tyrimas. Panaši sąlyga įtvirtinta Slovėnijoje, tačiau laikotarpis, per kurį tyrimas turi būti pradėtas, yra 1 metai. Graikijos perkėlimo teisės aktais konkrečiai užtikrinama galimybė įšaldyti turtą po apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo. Bulgarijoje šis reikalavimas perkeliamas Baudžiamųjų sankcijų įgyvendinimo ir sulaikymo įstatymo priemonėmis, taip pat Mokesčių ir socialinio draudimo proceso kodekso priemonėmis. Vienoje valstybėje narėje (Belgijoje) perkėlimo teisės aktais

Centrinei arešto ir konfiskavimo tarnybai suteikiami įgaliojimai atsekti ir nustatyti turtą po apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo.

2.2.9. Įšaldyto ir konfiskuoto turto administravimas (10 straipsnis)

10 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad visos valstybės narės užtikrintų **tinkamą įšaldyto turto administravimą siekiant jį prireikus vėliau konfiskuoti**. Visos valstybės narės priėmė nuostatas, skirtas užtikrinti tinkamą įšaldyto turto administravimą. 13 valstybių narių (Airija, Belgija, Bulgarija, Čekija, Graikija, Ispanija, Italija, Kroatija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Rumunija) įsteigė arba steigia turto administravimo tarnybas siekdamos užtikrinti įšaldyto turto administravimą, kad būtų išsaugota jo ekonominė vertė.

10 straipsnio 2 dalyje valstybės narės įpareigojamos **užtikrinti galimybę prireikus parduoti arba perduoti įšaldytą arba konfiskuotą turtą**. Beveik visos valstybės narės priėmė priemones, kuriomis šis įpareigojimas perkeliamas. Dviejose valstybėse narėse įšaldyto turto pardavimą ar perdavimą leista taikyti tik kilnojamajam turtui.

10 straipsnio 3 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės **apsvarstytų galimybę konfiskuotą turtą naudoti viešaisiais interesais ar socialiniais tikslais**. Nepaisant neprivalomo 10 straipsnio 3 dalies pobūdžio, konkrečius teisės aktus dėl konfiskuoto turto naudojimo viešaisiais interesais ar socialiniais tikslais yra priėmusios 19 valstybių narių (Austrija, Belgija, Bulgarija, Čekija, Graikija, Ispanija, Italija, Kipras, Kroatija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Liuksemburgas, Portugalija, Prancūzija, Rumunija, Slovėnija, Vengrija, Vokietija)[18].

2.2.10. Statistiniai duomenys (11 straipsnis)

11 straipsnyje valstybės narės įpareigojamos **rinkti ir kaupti statistinius duomenis apie: i) įvykdytų nutarimų įšaldyti skaičių; ii) apytikrę įšaldyto turto ir konfiskavimo metu susigrąžinto turto vertę**. Valstybės narės privalo šiuos duomenis kasmet siųsti Komisijai.

11 valstybių narių (Bulgarija, Čekija, Graikija, Italija, Kipras, Lietuva, Malta, Portugalija, Prancūzija, Slovėnija, Švedija) reikalavimą rinkti statistinius duomenis tiesiogiai perkėlė į savo nacionalinės teisės aktus. Likusios valstybės narės šio reikalavimo tiesiogiai neperkėlė į savo teisės aktus, tačiau dauguma jų vis tiek nusiuntė Komisijai statistinius duomenis.

2017 ir 2018 m. Komisijos prašymu dauguma valstybių narių nusiuntė statistinius duomenis pagal 11 straipsnį. Analizė rodo, kad, nors vadovaujantis 11 straipsniu padaryta pažanga plėtojant duomenų apie įšaldymą ir konfiskavimą rinkimo metodus, vis dar esama tobulinimo galimybių, ypač kalbant apie duomenis, susijusius su prašymais įvykdyti nutarimus įšaldyti ir konfiskuoti turtą kitoje valstybėje narėje, ir apie duomenis,

[18] Pabrėžtina, kad Direktyvos 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos 13 konstatuojamojoje dalyje valstybės narės raginamos areštuotas ir konfiskuotas nusikaltimų priemones ir pajamas iš direktyvoje nurodytų nusikaltimų panaudoti „aukų pagalbos ir jų apsaugos rėmimui, įskaitant kompensacijas aukoms“. Daugiau informacijos pateikta Europos Komisijos Antrojoje pažangos ataskaitoje (COM(2018) 777 *final* ir SWD(2018) 473 *final*).

susijusius su turto, susigrąžinto įvykdžius nutarimą kitoje valstybėje narėje, verte[19]. Valstybės narės galėtų toliau gerinti įvairių valdžios institucijų, dalyvaujančių turto susigrąžinimo procese (pvz., turto susigrąžinimo tarnybų, teisėsaugos ir teisminių institucijų, turto administravimo tarnybų), veiksmų koordinavimą, siekdamos užtikrinti, kad duomenys perteiktų bendrą padėtį valstybėse narėse.

Siekiant tinkamai įvertinti konfiskavimo praktiką ir politikos priemones, būtinas patikimas statistinis pagrindas. Todėl, vertinant gautų duomenų prieinamumą ir kokybę, prireiks Eurostato praktinės patirties. Ateityje į duomenų apie įšaldymą ir konfiskavimą rinkimą įtraukus Eurostatą, būtų galima pagerinti koordinavimą valstybėse narėse.

3. ĮVERTINIMAS, AR ĮMANOMA IR AR NAUDINGA NUSTATYTI PAPILDOMAS BENDRAS KONFISKAVIMO BE APKALTINAMOJO NUOSPRENDŽIO TAISYKLES

Priimdami Direktyvą, Europos Parlamentas ir Taryba paskelbė bendrą deklaraciją, ragindami Komisiją *kuo anksčiau, atsižvelgiant į valstybių narių teisės tradicijų ir sistemų skirtumus, išnagrinėti, ar įmanoma ir ar naudinga nustatyti papildomas bendras nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo taisykles, taikytinas ir tuo atveju, kai už šią veiklą nenuteisiamas konkretus asmuo arba asmenys*[20].

Rengdama atsakymą į šį raginimą, Komisija surengė tris ekspertų posėdžius konfiskavimo be apkaltinamojo nuosprendžio tema[21] ir paskelbė Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Be apkaltinamojo nuosprendžio atliekamo konfiskavimo priemonių analizė Europos Sąjungoje“[22]. Minėta analizė laikoma tarpiniu etapu rengiant šioje ataskaitoje išdėstytą atsakymą teisėkūros institucijoms.

Tarnybų darbiniame dokumente Komisija atkreipė dėmesį, kad valstybės narės taiko įvairią be apkaltinamojo nuosprendžio atliekamo konfiskavimo tvarką. Ši tvarka apima priemones, siekiančias nuo tradicinio konfiskavimo be apkaltinamojo nuosprendžio, kaip numatyta Direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje, iki daug platesnių priemonių, pvz.: i) į patį neteisėtu būdu įgytą turtą nukreiptą procesą (*in rem* procesą[23]) arba ii) procesą dėl nepagrįsto praturtėjimo[24]. Tradicinis konfiskavimas be apkaltinamojo nuosprendžio beveik išskirtinai grindžiamas baudžiamąja teise, tačiau *in rem* procesas arba procesas dėl nepagrįsto praturtėjimo taikomas kaip baudžiamojo, civilinio ar administracinio proceso dalis.

Į nacionalinę teisę perkėlus Direktyvą dėl konfiskavimo, galima pastebėti didesnę valstybių narių taikomos be apkaltinamojo nuosprendžio atliekamo konfiskavimo tvarkos konvergenciją. Tačiau šių be apkaltinamojo nuosprendžio atliekamo konfiskavimo

---

19 Šiuo metu valstybės narės tokius duomenis Komisijai privalo pateikti tik tuo atveju, jeigu jie yra prieinami centriniu lygmeniu. Direktyvos 11 straipsnio 3 dalyje valstybės narės raginamos duomenis rinkti centralizuotai.

20 Tarybos dok. Nr. 7329/1/14 REV 1 ADD 1.

21 Du posėdžiai surengti – 2016 m. rugsėjo 16 d. ir lapkričio 17 d., vienas posėdis – 2019 m. rugsėjo 9 d.

22 SWD(2019) 1050 *final*.

23 *In rem* procesas (byla, nukreipta į turtą, o ne į asmenį) pradedamas siekiant konfiskuoti neteisėtu būdu įgytą turtą.

24 Procese dėl nepagrįsto praturtėjimo faktinis asmens įgytas turtas palyginamas su to asmens pajamomis, siekiant nustatyti jų skirtumą. Nustatyti tiesioginio ar netiesioginio ryšio su atitinkama nusikalstama veika nebūtina.

priemonių taikymo sritis ir struktūra vis dar labai skiriasi. Kaip patvirtinta Komisijos vertinime, dauguma valstybių narių Direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje išdėstytus reikalavimus įvykdė daugiau negu būtina.

ES valstybėse narėse vyrauja tendencija nustatyti daug platesnes be apkaltinamojo nuosprendžio atliekamo konfiskavimo sistemas negu numatyta Direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje. Tarnybų darbiniame dokumente išdėstytoje Komisijos analizėje daroma išvada, kad nacionalinių teismų ir Europos Žmogaus Teisių Teismo nustatytus pagrindinių teisių reikalavimus gali atitikti net ir plataus masto bei griežta be apkaltinamojo nuosprendžio atliekamo konfiskavimo tvarka.

Kelios valstybės narės taiko griežtesnę be apkaltinamojo nuosprendžio atliekamo konfiskavimo tvarką, grindžiamą *in rem* procesais arba procesais dėl nepagrįsto praturtėjimo. Šių sistemų veiksmingumas susigrąžinant nusikalstamu būdu įgytą turtą yra įrodytas. Tam tikra patirtis, pvz., Italijos ir Vokietijos be apkaltinamojo nuosprendžio atliekami konfiskavimo procesai, atrodo itin perspektyvi. Komisija toliau analizuos, kiek tokie modeliai galėtų būti naudojami kaip galimos būsimos Europos be apkaltinamojo nuosprendžio atliekamo konfiskavimo tvarkos projektas. Tačiau Komisija savo šios srities analizėje kol kas vadovaujasi ekspertų posėdžių medžiaga ir teoriniais svarstymais. Remiantis 2.2.10 skirsnyje išdėstytais faktais (statistiniai duomenys (11 straipsnis)), pagal Direktyvos 11 straipsnį valstybių narių pateiktų statistinių duomenų šiuo metu negalima naudoti kaip patikimo pagrindo be apkaltinamojo nuosprendžio atliekamam konfiskavimui įvertinti. Taip Komisija netenka galimybės atlikti kiekybinę nacionalinių režimų veiksmingumo analizę.

Šias pastangas sustiprinti turto susigrąžinimo tvarką reikia vertinti pagal jų politines ir visuomenines aplinkybes. Organizuotas nusikalstamumas tebėra viena didžiausių grėsmių mūsų saugumui ir vienas iš didžiausių visuomenės rūpesčių. Organizuotos nusikalstamos grupės lengvai prisitaiko prie pokyčių ir nuolat randa naujų būdų likti nenustatytos. Jos dažnai dalyvauja įvairiuose sunkiuose nusikaltimuose ir, remiantis išoriniais tyrimais[25], galima spręsti, kad pusėje valstybių narių organizuoto nusikalstamumo įsiskverbimas į ekonomiką yra didelis. Aišku, kad šiuo metu ES konfiskuojamas turtas neatitinka teisėsaugos institucijų ar visuomenės lūkesčių. Organizuotas nusikalstamumas daro poveikį savo tiesioginėms aukoms, tačiau jo įsiskverbimas į teisėtą ekonomiką taip pat kelia grėsmę ES vidaus rinkai. Tai savo ruožtu mažina visuomenės pasitikėjimą neutraliomis ir veiksmingomis valstybės institucijomis ir teisinės valstybės principais. Todėl ES ir jos valstybės narės turėtų toliau stengtis visoje ES įšaldyti ir konfiskuoti daugiau turto.

Komisija mano, kad nustatyti papildomas priemones be apkaltinamojo nuosprendžio atliekamo konfiskavimo srityje įmanoma ir gali būti naudinga siekiant padidinti įšaldomas ir konfiskuojamas pajamas iš nusikaltimų.

[25] MORE – *Modelling and mapping the risk of Serious and Organised Crime Infiltration in legitimate businesses across European territories and sectors*, pateikta adresu https://www.swp-berlin.org/en/projects/completed-projects-compl/more/

4. NETEISĖTU BŪDU ĮGYTO TURTO NUSTATYMAS IR ATSEKIMAS

Galimybė įšaldyti ir konfiskuoti turtą tiesiogiai priklauso nuo valdžios institucijų gebėjimo veiksmingai jį atsekti ir nustatyti. Tarybos sprendime 2007/845/TVR nustatytos minimalios taisyklės, kuriomis valstybės narės įpareigojamos įsteigti arba paskirti nacionalines turto susigrąžinimo tarnybas siekiant sudaryti geresnes galimybes atsekti ir nustatyti pajamas iš nusikaltimų ar kitą su nusikaltimais susijusį turtą, kuriam gali būti taikomas nutarimas įšaldyti, areštuoti ar konfiskuoti.

Nuo 2015 m. visos valstybės narės paskyrė savo turto susigrąžinimo tarnybas, o Europolo Saugaus keitimosi informacija tinklo programa (SIENA) tapo turto susigrąžinimo tarnybų pagrindine saugaus keitimosi informacija sistema (visos turto susigrąžinimo tarnybos, išskyrus Kipro, Maltos, Rumunijos ir Slovėnijos tarnybas, SIENA sistemoje turi savo turto susigrąžinimo tarnybos posistemes). Per praėjusius 8 metus turto susigrąžinimo tarnybų keitimosi informacija atvejų smarkiai padaugėjo – nuo 539 atvejų 2012 m. iki 7 659 atvejų 2019 m.

Nuo 2009 m. Komisija rengia ES turto susigrąžinimo tarnybų posėdžius, kad turto susigrąžinimo tarnybos keistųsi gerąja patirtimi; aptartų strateginius ir operatyvinius klausimus; sudarytų geresnes sąlygas keistis informacija. Nuo 2011 m. Komisija ir Europolas taip pat surengė nedidelės apimties tarpusavio vertinimo procesą, siekdami apžvelgti pagrindinius nacionalinių turto susigrąžinimo sistemų ypatumus.

Vis daugiau dėmesio skiriant turto susigrąžinimui ir aktyviau tarpusavyje bendradarbiaujant turto susigrąžinimo tarnyboms, pastarosios gauna vis daugiau prašymų atsekti turtą ir turi sugebėti šiuos prašymus įvykdyti. 2017 m., atliekant visapusišką ES saugumo politikos vertinimą[26], ir neseniai per turto susigrąžinimo tarnybų platformos 2019 m. gegužės mėn. posėdį turto susigrąžinimo tarnybos plačiai kėlė keletą problemų. Tarp šių problemų yra:

- būtinumas suteikti turto susigrąžinimo tarnyboms greitą prieigą prie minimalaus duomenų rinkinio;
- būtinumas keistis informacija per SIENA siekiant sudaryti sąlygas greitai ir saugiai perduoti su nusikaltimais susijusią informaciją;
- būtinumas stiprinti turto susigrąžinimo tarnybų įgaliojimus (pavyzdžiui, įgaliojimus skubiai įšaldyti turtą ir galimybę atsekti turtą po galutinio apkaltinamojo nuosprendžio);
- būtinumas nustatyti konkrečius griežtus terminus, per kuriuos turto susigrąžinimo tarnyba turi atsakyti į partnerės užklausą.

Komisija aiškinsis galimybes dar labiau tobulinti neteisėtu būdu įgyto turto atsekimą ir nustatymą.

[26] Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Išsamus ES saugumo politikos vertinimas“, SWD(2017) 278 *final*, pateikta adresu https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b43f3517-720a-11e7-b2f2-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

5. TARPTAUTINIS LYGMUO IR TURTO SUSIGRĄŽINIMAS

Nusikalstamu būdu įgyto turto įšaldymas ir konfiskavimas taip pat laikomas veiksminga priemone tarptautiniu lygmeniu kovojant su sunkiais nusikaltimais ir organizuotu nusikalstamumu. Jungtinių Tautų konvencijose prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą[27] (UNTOC, priimta 2000 m.) ir prieš korupciją[28] (UNCAC, priimta 2003 m.) įtvirtintos nuostatos, pagal kurias susitariančiosios šalys privalo: i) sudaryti sąlygas atsekti, įšaldyti ir konfiskuoti savo teritorijose esantį neteisėtu būdu įgytą turtą ir ii) keistis informacija ir bendradarbiauti vykdant turto susigrąžinimo procesą. Šias konvencijas ratifikavo ir ES, ir visos valstybės narės, konvencijos yra beveik visuotinai taikomos – jas abi ratifikavo daugiau kaip 185 šalys.

2005 m. priimta Europos Tarybos Varšuvos konvencija dėl pinigų plovimo ir konfiskavimo[29] yra dar vienas svarbus tarptautinis susitarimas. Juo sudaromos sąlygos įšaldyti ir konfiskuoti turtą ir sąlygos vykdyti tarptautinį bendradarbiavimą turto susigrąžinimo srityje. Šią konvenciją ratifikavo dauguma Europos Tarybos narių, tarp jų – 21 ES valstybė narė. Jos nuostatomis dėl keitimosi informacija ir tarpusavio teisinės pagalbos buvo sėkmingai naudojamasi įvairiais atvejais, susijusiais su valstybių narių ir kaimyninių šalių bendradarbiavimu.

Kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu srityje pagal Finansinių veiksmų darbo grupės (FATF) standartus taikomos panašios priemonės ir šalys įpareigojamos imtis griežtų įšaldymo ir konfiskavimo priemonių ir sugebėti bendradarbiauti, kai siekiama susigrąžinti turtą. FATF pripažįsta, kad „nusikaltimų pelningumo mažinimas daro poveikį rizikos ir pelningumo santykiui, o perspektyva prarasti pelną kai kuriuos asmenis gali atgrasyti nuo nusikaltimų. Tai gali padėti ir visiškai ar iš dalies atlyginti žalą nusikaltimo aukai, net ir tais atvejais, kai pajamos pervedamos iš vienos pasaulio vietos į kitą. Tai itin aktualu turto susigrąžinimo atvejais“[30].

Tarpusavio pagalbos procedūros pagal Jungtinių Tautų ir Europos Tarybos konvencijas yra formalistinės ir pasirengimas joms gali užtrukti ilgai. Todėl prieš pradedant šias procedūras atitinkamų šalių valdžios institucijoms būtina atlikti neoficialias konsultacijas. Tada bus galima pagal užklausą gaunančios šalies reikalavimus tinkamai parengti visą aktualią informaciją ir išvengti atvejų, kai procedūrą tenka iš naujo pradėti dėl procedūrinės klaidos. Didelę paramą šioms procedūroms teikia turto susigrąžinimo specialistų tinklai, pvz., Kamdeno turto susigrąžinimo tarpagentūrinis tinklas. Šie neoficialūs tinklai kiekvienoje šalyje narėje turi teisėsaugos ir teisminius informacijos centrus ir tai padeda neoficialiai keistis informacija dėl: i) turto nustatymo ir atsekimo ir ii) tarpusavio teisinės pagalbos prašymų parengimo. Kartu su asocijuotais regioniniais

---

27 https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html

28 https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/ratification-status.html

29 Europos Tarybos konvencija dėl pinigų plovimo, nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto ir konfiskavimo bei terorizmo finansavimo, CETS Nr. 198.

30 Finansinių veiksmų darbo grupė, *Best Practices Paper – Best practices on confiscation (recommendations 4 and 38) and a framework for ongoing work on asset recovery*, 2012 m. spalio mėn., pateikta adresu https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Best%20Practices%20on%20%20Confiscation%20and%20a%20Framework%20for%20Ongoing%20Work%20on%20Asset%20Recovery.pdf

turto susigrąžinimo tarpagentūriniais tinklais[31] Kamdeno turto susigrąžinimo tarpagentūrinis tinklas apima daugiau kaip 150 šalių ir jurisdikcijų.

6. IŠVADOS IR TOLESNI VEIKSMAI

Per pastaruosius keletą metų ES labai stengėsi padėti atlikti finansų tyrimus ir suderinti konfiskavimo teisės aktus valstybėse narėse. Priėmus Direktyvą buvo pasiekta nemaža pažanga tobulinant valstybių narių turto susigrąžinimo sistemas. 24 iš 26 valstybių narių, privalančių taikyti Direktyvą, nuo 2014 m. priėmė naujus teisės aktus, siekdamos užtikrinti, kad jų teisės aktai atitiktų Direktyvoje reikalaujamus aukštus standartus. Bendras Direktyvos įgyvendinimo lygis visoje ES laikytinas patenkinamu.

Bendras valstybių narių teisinių sistemų patobulėjimas taip pat matyti iš teigiamo reitingo, kurį jos gavo atliekant vertinimus pagal FATF standartus. Iki šiol įvertintos 16 valstybių narių, turėjusių perkelti Direktyvą į nacionalinę teisę, ir nustatyta, kad jos visos visapusiškai arba iš esmės atitinka įšaldymui ir konfiskavimui taikytiną standartą[32]. Tačiau bendri konfiskuojamo turto masto rezultatai yra nepatenkinami ir konfiskuojamo turto dalis Europos Sąjungoje tebėra labai maža.

Šioje ataskaitoje atlikta analizė rodo, kad yra galimybių toliau daryti pažangą turto susigrąžinimo srityje. Tai būtų galima pasiekti, pavyzdžiui, i) išplečiant nusikalstamų veikų, kurioms taikytina Direktyva, sritį; ii) nustatant veiksmingesnes be apkaltinamojo nuosprendžio atliekamo konfiskavimo taisykles; iii) tiksliau administruojant įšaldytą turtą; iv) priimant nuostatas dėl disponavimo turtu, įskaitant nuostatas dėl konfiskuoto turto panaudojimo socialinėms reikmėms; v) nustatant žalos atlyginimo nusikaltimų aukoms taisykles ir vi) sustiprinant turto susigrąžinimo tarnybų gebėjimus atsekti ir nustatyti neteisėtu būdu įgytą turtą.

Taigi, Komisija įvertins galimybes labiau suderinti ES taikomą turto susigrąžinimo tvarką. Bus vertinama ir Direktyva 2014/42/ES, ir Tarybos sprendimas 2007/845/TVR, nes galimybė įšaldyti ir konfiskuoti neteisėtu būdu įgytą turtą tiesiogiai priklauso nuo gebėjimo jį atsekti ir nustatyti.

Galimai persvarsčius Direktyvą ir Tarybos sprendimą, būtų visapusiškai modernizuoti turto susigrąžinimo srities ES teisės aktai ir būtų dar labiau sustiprinti kompetentingų institucijų gebėjimai užtikrinti, kad nusikaltimai neapsimokėtų.

---

[31] Regioniniai turto susigrąžinimo tarpagentūriniai tinklai – tai, be kita ko, ARINSA (Pietų Afrika), RRAG (Lotynų Amerika), ARIN-AP (Azijos ir Ramiojo vandenyno regionas), ARIN-EA (Rytų Afrika), ARIN-WA (Vakarų Afrika) ir ARIN-CARIB (Karibų jūros regionas).

[32] Daugiau informacijos apie FATF / *Moneyval* tarpusavio vertinimus žr. adresu http://www.fatf-gafi.org/